פרייז 25 גראָשען פּיערטער יאָהרגאַנג „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" „RADOMER-KIELCER LEBEN" 42 (182)

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטען.

אדרעס פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרײַז!

איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
" " אין " 40 "
" " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זײַט ענטהאַלטן 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 "

ראַדאָם פרײַטאָג ט' מרחשון תרפ"ח ◆◆ פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך ◆◆ 4-go listopada 1927 r.

צו דער פאַרלאָבונג פון אונזער ליבע אייניקעל
אין ברודער'ס טאָכטער
רעגינאַ באַנקער מיט ה' **אַלכּסנדר ליכטענשטײַן**
װאונשען מיר פיעל גליק און צופריעדענהייט.
ירחמיאל און **רחל לאה, דוד, זעליג,**
רעניאַ און **מאַטילדאַ באַנקער.**

א הארציגען מזל-טוב װאונש איך דעם ה'
משה מאיר באַנקער עם פרוי
צו דער פאַרלאָבונג פון זייער טאָכטער
רעגינאַ מיט ה' **אַלכּסנדר ליכטענשטײַן**
זאָל זייער נייער לעבענס-װעג זיין א קװאַל פון גליק.
בנימין רײַך.

אונזערע פרײַנד מ. מ. באַנקער מיט זײַן פרוי
צו דער פאַרלאָבונג פון זייער טאָכטער
רעגינאַ מיט ה' **אַלכּסנדר ליכטענשטײַן**
װינשען מיר א הערצליכען מז"ט און דעם יונגען
פּאָרל א גליקליכע צוקונפט.
חיים קאַרמאַן עם פרוי.

לרגלי אריסיו של חברי ושארי מר
משה הוכמן ובחירת לבו
מרת **רבקה ראַצימורה**
אני מאחל להם
שיבנו את עתידתם בהצלחה
חיים יחיאל פינקעלשטיין.

צום פאַרלאָבונג פון מײַן ליבע קוזינקע
רבקה ראַצימאַרא
מיט ה' **משה האַכמאַן**
װינש איך זיי א גליקליכע צוקונפט
און זייער לעבענס-װעג זאָל זיין
בעצירט מיט פריה'לונג'ס-בלומען.
שמואל צימעראַנט עם פרוי.

צו דער פאַרלאָבונג
פון פרל' **רבקה'לע ראַצימאַרא**
מיט ה' **משה האַכמאַן**
װינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט
שמעון הלל געליבטער
חיים פײַפער

צו דער פאַרלאָבונג פון חברה
רבקה'לע ראַצימאַרע
מיט חבר **משה האַכמאַן**
װינש איך א גליקליכע צוקונפט גליק, ליבע זאָל זיין זייערע אייביגע בעגלייטער.
יהודה לנדוי.

צו דער פאַרלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער
סאַלקע מיט ה' **יוזעף אַדלער** װינשען מיר זיי
עוויגעס גליק צופרידענהייט און שטענדיגע האַרמאָניע
ישראל און **יוכבד קאַשטאַן**
עם קינדערלעך.

Salka Kasztan **Józef Adler**

ZARĘCZENI

Radom w październiku 1927 r.

Z intencji zaręczyn mojej kochanej siostry
Salki z panem **Józefem Adlerem**
życzę im wiele szczęścia i różowej przyszłości.
RÓŻKA KASZTAN.

צו דער פאַרלאָבונג פון פרל.
רעגינאַ באַנקער
מיט ה' **אַלכּסנדר ליכטענשטײַן**
װינשען מיר די עלטערן פיעל נחת
און גליק און די פאַרלאָבטע
א גליקליכע צוקונפט.
הירש גראָסספעלד און פרוי.

פרל' **רבקה'לע ראַצימאַרא**
צו איהר פאַרלאָבונג
מיט ה' **משה האַכמאַן**
גליק, צופרידענהייט
און שטענדיגע האַרמאָניע װינשט
מ. מיללער ראַדאָם.

צו דער פאַרלאָבונג פון פרל'
סאַלקע קאַשטאַן מיט ה' **יוזעף אַדלער**
װינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.
גיטמאַן קאָפּערוואַס
און פרוי.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג פון ה'
ירחמיאל ביאַלסקי, פּיעטש פון
ת"ת סקארישאָװער 24.
מיט אַכטונג
יוסף זיידענבערג.

דאַבאַ מאָשקאָװיטש
יוסף דיאַמענט
מאורשים
קילץ תשרי תרפ"ח.

את דודי היקר הרה"ה ר' **ישראל חיים דיאַמענט** נ"י מפה לארושי נכדו היקר כמר **יוסיל** יחי' הנני מברכו בברכת מז"ט המה יזכה לראות מהם רוב נחת ורחבה ובנין עדי עד ודור ישרים יבורך.
שמואל אליעזר הלוי סגל
בהה"ג שליט"א בלאָדז.

בברכה נוגעת מלב וקרב הנני מברך את ש"ב **יוסיל דיאַמענט** לרגלי בואו בברית האירושין עם מרת **דאַבאַ מאָשקאָװיטש** תזכו לבנות ביתם ברוח התורה ועל הרי יהודא
אבא פאַסירמאַן.

יוסיל דיאַמענט לארוסתו אנ הנ' **דאַבאַ מאָזקאָװיטש** שתח' מפה אברכך בברכת מז"ט מזלך יכרה כשמש בצהרים וצדך הראשון על מפתן החיים צלחה ותורה וגדולה יתאחדו על שלחנך תמיד סב"נ נגת.
מאת **שמואל הורבּרג**
בהה"ג דפה שליט"א.

קינאָ „קאָרסאָ" אין ראַדאָם. | שבת, דעם 5 נאָװעמבער, 9 אָװענד

איינציגער קאָנצערט פון יודישער טאַנץ-קונסט
איף דער אייראָפּעאישער טורנע פון
ברוך אגדתי
(— פון — ארץ-ישראל)

ערשטער יודישער באַלעט-קינסטלער, שעפער פון דער יודישער באַלעט-קונסט. דיר. פון דער עקספּערימענטאַלער כאָרעאָגראַפישער סטודיע אין תל-אביב.
מיט אנטייל פון ארטור באַלזאַם (פּאַרמאַפאָן) בײַם קלאַװיר דיר. טעאָדאָר רידער.

טאַנץ-פּראָגראַם:
1) ר' יואל. פון ציקל: מלוה מלכה—מוזיק פון ענגעל.
2) ר' שכנה. פון ציקל: מלוה מלכה — מוזיק פון ענגעל.
3) יחיה. תימנער טענענדע — מוזיק פון גנעסין.
4) דאָס אראבישע יגל — אַיענטאַלישע פאָלקס-מוזיק.
5) ר' מאיר-טאַנץ פון חסיד - למדן — מוזיק פון װיינבערג.
6) ר' ניסע - טאַנץ פון חסיד - עם הארץ — פאָלקס-מוזיק.

בילעטען שוין צו בעקומען בײַ ה' ראַמבעק לובלינער 25 און בײַ ה' חוואַט לובלינער 37. אין טאָג פון קאָנצערט אין קאַסע פון טעאַטער פון 5 נ. מ.

מיר זענען ניט קיין אויספארשונגס-ריכטער.

(א ענטפער דעם ה' ב. האכמאן)

אויפן בעריכט איבער דער ראדאמער געזעלשאפטליכקייט אין פארגאנגענעם יאהר [illegible], וואס מיר האבען דא געפיהרט אין אונזער צייטונג מיט עטליכע וואכען צוריק, האט דער ה' בנימין האכמאן, דורכשמועסענדיג די טהעטיגקייטס-עטאפן פון אלע אנדערע אינסטיטוציעס בעמערקט, אז אויפן געביעט פון געזעלשאפטליכען חשבון הויפט אין דעם בית יתומים געטוהן געווארען אן עוולה. ווי ה' האכמאן דערקלערט אין זיין ארטיקעל, וואס איז געווען געדרוקט ביי אונז אין צייטונג פאר צוויי וואכען, מיינט ער ניט קיין עוולה אין דעם זין, ווייל ער איז חושד, אז דער בעריכט-געבער האט געהאט אין זיין בעזיץ אויספיהרליכע אינפארמאציעס וועגען דער טהעטיגקייט פון בית יתומים און נאר צוליב עפיס א כוונה דאס פערשוויגען. לויט דעם טאן און נוסח פון ה' האכמאנ'ס פראגען איז אפילו נישטא א רמז אויף אזא רעיון. ביים ה' האכמאן דריקט זיך אויס די עוולה נאר אין דער פארם, וואס דער בעריכט-געבער האט נישט אפגעגעבען מעהר פלאץ פאר דער אינסטיטוציע און זי כלאחר יד דערמאנט דורכגעהענדיג מיט איניגע ווערטער, וועלכע זענען דערצו געשריבען געווארען אין א טאן פון אינו יודע, און ה' האכמאן וואונדערט זיך דעריבער, פאר וואס דער בעריכט-געבער האט זיך נישט פערזעהן מיט אינפארמאציעס בעפאר דעם שרייבען זיין סך הכל.

די פערווינדערונג פון ה' האכמאן זעהט אויס אין פלוג צו זיין זעהר בערעכטיגט און צוליב איהר בעשטימטקייט אין יאגישען שכל וואלט עס שוין באמת געקענט זיין א קריטישע אנצוהערעניש אויף אונזער אדרעס. וואויל באמת ווי געהט מען עפיס שרייבען, איידער מען אינפארמירט זיך גענוי? און טאקי אונטער דעם איינדרוק פון דער זעלבער אויבענאויפיגקייט און שוין באלד צוליב צופיעל תמימות'דיגקייט איז די פראגע פון ה' האכמאן פארמולירט געווארען אין אזא אויספאסונג. אויב עס האנדעלט זיך אבער וועגען אורטיילען לויט דעם פשוט'ען שכל איז אין דעם פאל פארהאן א מעהר גראדליניגער געדאנקען-גאנג, מיט א פיעל געזונטערע לאגיק.

און אט וועלען מיר אונזער שטאנדפונקט ארויפברענגען פאר דער קלארער שיין און ערקלערען, וואס מיר מיינען דערמיט צו זאגען.

מיר מיינען נעמליך צו זאגען, אויב א אינסטיטוציע האט נישט אין אלע טעג פון א גאנץ יאהר קיין לעבעדיגען קאנטאקט מיט דער געזעלשאפט, און אויסער א איינמאהליגען, אדער צוויי מאהליגען אויפרוף וועגען נדבות זעהט מען איהר נישט אין איהר אלזייטיג-געזעלשאפטליכען אומפאנג גאנצע יאהרען — אט צו אזא אינסטיטוציע קאן מען פלוצלינג נישט ארייפאלען און א וואג טוהן: הער נאר דו אין דו אינסטיטוציע, גיב אינפארמאציעס — דאס וואלט געהייסען אנגענומען יענעם ביים האלדז. יעדערע אינסטיטוציע, אויב זי וויל געניסען פון געזעלשאפטליכען צוטרוי און מאראלישען קרעדיט מוז פון צייט צו צייט אין איהר אייגענעם עקזיסטענץ-אינטערעס קומען צו דער געזעלשאפטליכע עפענטליכקייט מיט אפיציעלע בעריכטען וועגען איהר טהעטיגקייט. קאן די טהעטיגקייט זיין א גוטע, קאן זי זיין אינגאנצען נישט אזא גלענצענדע. ווי עס זאל נישט זיין דארפט מען זיך ווייזען פאר מענשען. מעגען זיי אנווייזען פעהלערען, מעגען זיי קריטיקירען — די לייטונג איז דאן אין ארדנונג, זי איז געקומען און געשטעלט זיך פאר דער עפענטליכער קאנטראל; געהן אהיים צו יענעם אויף א וויזיט און וועקען ביי איהם ער זאל געבען אינפארמאציעס — דאס איז נישט קיין דעליקאטע שליחות. ווייל קוים געפינט נישט יענער פאר נויטיג פון אייגענער איניציאטיווע אבצוגעבען א בעריכט ווייל ער אפשר זיך דערין בעגעהן און ער איז דיר מוחל די בעריכט-געבערישע טובה... צווייטענס, ווי געהט מען סתם אזוי פון דער הויפער הויט ארויס צו יענעם אומגעבעטענערהייד. אפשר קיקט מען דיך נישט אויס.

אדרבא, זאל דער ה' האכמאן אליין זאגען, וויפיעל בעריכטען האט שוין די לייטונג פון בית-יתומים ארויסגעגעבען אין דער עפענטליכקייט ווי פיעל מאהל האט דער ה' האכמאן שוין געלעזען אזעלכע בעריכטען אין די צייטונגען, אדער אין אנדערע עפענטליכע ערטער? אדער, אויף וויפיעל פערזאמלונגען פון בית-יתומים איז דער ה' האכמאן איינגעלאדענט געווארען? (געוויס קאסט אייך דאך, ה' האכמאן אט די דאזיגע סימפאטישע און באמת נוצליכע אינסטיטוציע). דאכט זיך, אז קיין בעריכטען פאר דער עפענטליכקייט פון דעם אלגעמיינעם מצב האט די לייטונג פון בית-יתומים נאך נישט ארויסגעגעבען און קיין גרויסע פערזאמלונגען, אויף וועלכע סע זאל ווערען ארומגערעדט אין דער עפענטליכקייט, ווי אזוי עס זעהען אויס די מאטעריעלע מיטלען פון דער אינסטיטוציע, ווי אזוי די יתומים ווערען ערצויגען אזוי בגשמיות וברוחניות און בכלל מיט וואס פאר א צוקונפט זיי ווערען בעזארגט. שיינט, אז אויך פון אזעלכע פערזאמלונגען האט מען נאך גאנץ ווייניג געהערט.

אט למשל איז איינער פון די קאמיטעט-מיטגלידער ערשט נישט לאנג געווען אין אמעריקא אין שליחות פון די בית-יתומים אנגעלעגענהייטען, האט דארט פערברענגט א געוויסע צייט, קאנפערירט מכתמא מיט פערשידענע פארשטעהער פון יתומים פערזארגונג מיט די ראדאמער לאנדסלייט, אבער וואס דער דעלעגאט האט דארט אויפגעטוהן איז דער ראדאמער יודישער געזעלשאפט ווייניג און אפשר גארנישט בעקאנט. מ'איז געפאהרען, געקומען און קיין בעריכט ווי אזוי האט אויסגעזעהן דער אינטערעס פון אונזערע אמעריקאנער ברי-

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

פון מלך אביון.

10.

די לעזער געדענקען געוויס דאס קאפיטעל, ווי מיר האבען איבערגעלאזט דעם אויבער-לייטענאנט פון לובלין מיט דער מאדאם ב. און איהרע טאכטער אין דעם שענעם סאלאן ביי דער רייך-סערווירטער קאלאציע. ס'איז געווען אין יענע נאכט, ווען די ספעציעל ארויסגעקומענע פון לובלינער פינאנסען האבען געזאלט לויט דער מסירה פון דער אייגענער מאדאם ב. רעקוויזירען דעם גאנצען מאיאנטעק פון ה' ב מיט זיינע שותפים. אז זיי זאלען בלייבען שטעהן אין פערלויף פון עטליכע שעה אין איין העמד, און נאך דערצו צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

אפילו די גרויסע אויפטהוען פון דער שעהנער פרוי ג. מיט אלע איהרע ראמאנטישע אוואנטורעס האבען דעמאלט געקענט ווייניג העלפען און דער גאנצער שליסעל פון רעטונג און הילף איז פולשטענדיג געלעגען אין די הענד פון דער מאדאם ב. איהרע סימפאטיעס ביים לובלינער לייטענאנט, וועלכער איז געווען איינער פון די הייכגעשטעלטע פיגורען אין דער לובלינער פינאנץ קאמער, טאקי נאר איהרע סימפאטיעס און רייצענדע שעהנקייט האבען ווי מיט א כשוף-קראפט געבענטש פון לובלין די גרויסע לייטענאנטישע פערזענליכקייט, פאר וועמען די לובלינער פינאנסען האבען געציטערט און פאר דער בלויזער פארבע פון זיין מויל האבען זיי רעזיגנירט פון דורכפיהרען די קאנפיסקאציע, פערלאזענדיג די וואהנונג פון ה' ב. מיט'ן גרעסטען יראת הכבוד און דרך ארץ. און ענטשולדיגענדיג זיך נאך פאר די אומשטענדען און די עגמת-נפש'ען, וואס זיי האבען פערשאפט.

אין יענער נאכט, ווען מאדאם ב. מיט איהרע טאכטער האבען פערברענגט בעזונדער אין דעם זייטיגען גרויסען סאלאן און געמיטלעך זיך אונטערגעהאלטען, אין דער זעלבער צייט איז געזעסען דער ה' ב. מיט דער פרוי ג. אין א צווייטען צימער און אין זייערע קעפ האט זיך געדרעהט ווי א ווינד-מיהל. זיי האבען גערעדט און געשמועסט אבער אין זייערע קעפ האט זיך גערוישט און פאר די אויגען האט געשווינדעלט און זיי האבען רעכט נישט געוואוסט פון וואס זיי רעדען. פרוי ג. האט אינגאנצען געברענט פאר קנאה און כעס, וואס דער לייטענאנט, ביי וועלכען זי איז געווען אזוי געליבט און געשעצט, האט אין איהר אינגאנצען פערגעסען, אזוי, אז ער האט זיך צומאלט מיט איהר נישט בעגריסט. חאטש ער האט זי דא בעמערקט און געזעהן. פרוי ג. האט נישט געקענט אויסהאלטען און זי האט אויך געקריצט מיט די צייהן, וואס די מאדאם ב. האט איהר אבגעשלאגען איהר געליבטען, ביי וועמען זי האט געגאסען ליבע, וויין און דער עיקר געלד, געלד און געלד. וואס זי האט געשיפלעוועט מיט שי-

רער צו דער היגער אינסטיטוציע בית-יתומים, צי האָבען זיי געגעבען געלד, חיפיעל געלד, אָדער בכלל צו בעריכטען וועגען די הילפס-מיטלען, וואָס קומען מנבר לים. וועגען דעם ווייסט, אויסער דער קאָמיטעט, אפשר קיינער נישט.

פאר וואָס הערט מען פון אלגעמיינע פערזאַמלונגען פון אנדערע פילאַנטראָפישע אינסטיטוציעס? פאר וואָס זעהט מען עפענטליכע בעריכטען פון „עזרה", פון „טאָז"?

אויב מיר האָבען אין אונזער יערליכען בילאנס געשריבען דורכגעהענדיג וואָס אנבעטרעפט דאָס בית יתומים, איז עס נישט אונזער שולד. ניכער איז עס די שולד פון קאָמיטעט, וואָס פערוואלטעט מיט דער דאָזיגע אינסטיטוציע, און לאָזט פון זיך אזוי ווייניג הערען. אזא אינסטיטוציע ווי אַ בית-יתומים דארפט דאָך צוציהען צו זיך די געזעלשאַפט, שטעהן אונבעדינגט מיט איהר אין א קאָנטאקט און אזוי נאָך וועקען אינטערעס און אויפמערקזאַמקייט.

דאָס ארומנעמען דעם בית יתומים מיט א כינעזישער מויער מאכט דאָך פרעמד די געזעלשאַפט, צי אַזאַ אינסטיטוציע עקזיסטירט גאָר. און דאָס איז א גרויסער פעהלער. דער קאָמיטעט, אייב ער האָט א גוטען ווילען און פערשטענדניס פאַר דער אינסטיטוציע, בדרך דאָס אליין פערשטעהן. צווישען די מיטגלידער און אמאייסט צווישען די מיטגלירערינס זענען דאָך פאַראַהאַן אזעלכע, וואָס זענען זעהר איבערגעגעבען דער אינסטיטוציע, פאר וואָס זעהען זיי נישט, אַז דאָס בית-יתומים זאָל מעהר דערנעהנטערט ווערן צום האַרץ פון דער געזעלשאַפט?

פאר וואָס הערט מען בכלל אזוי ווייניג, אַז אין דער דאָזיגער אינסטיטוציע זאָל א מאָהל-ווען פארקומען וואהלען צו א נייעם קאָמיטעט? אויב דאָרט איז ניט חל דאָס וואהל-סיסטעם מוז דאָך דאָס בנין זיין עמיצענס אייגענטום. אין אַזא פאַל פרעגט זיך, וועמענס אייגענטום איז עס און דורך וועמען ווערט בעשטימט דער קאָמיטעט? פאַרוואָס ווערט נישט לכל הדעות צוקאָאָפּטירט און אריינגעצויגען אַלץ מעהר פרישע מיטגלידער אין קאָמיטעט? דאָס וואָלט דאָך געבראַכט מעהר בעוועגונג און לעבעדיגקייט.

צום סוף פון זיין ארטיקעל לאָזט אויס דער ה' האָכמאן, אַז „דאָס גאַנצע יודישע ראַדאָם וואָרט מיט גרויס נייגיר אויף אַ גענויעם בעריכט וועגען מאטעריעלען, קולטורעלען און אלגעמיינעם צושטאנד פון דער אינסטיטוציע"—זעהר בעשיידענע און וויכטיגע פערלאַנגען. דער ה' האָכמאן האָט געוויס רעכט, ווען ער פערלאַנגט אַ בעריכט, ווי אזוי די קינדער ווערען ערצויגען, ווי אַזוי עס זעהט אויס זייער ערנעהרונג, זייער הלבשה, ערציהונג, ווי אַזוי עס זעהט אויס זייער גייסטיגע יניקה און זייער קולטורעלער וואוקס, און אונטער וועמענס השגחה אָט די ערציהונג געפינט זיך, צי די ערציהונג פון די קינדער איז אַ פאָלקסטימליך-יודישע, אַ נאַציאָנאַל-בעוואוסטזיניגע, אָדער זי ווערט געפיהרט אין א אַסימילאטאָרישען גייסט. אזא בעריכט, זענען מיר אליין מורה, איז זעהר וואונשענסווערטה. דאָס איז טאקי א וויכטיגע און אפשר א נייטהווענדיגע זאך, אָבער, ווי שוין געזאגט, קאָנען מיר נישט געהן אין די שטובען אויף וויזיטען נאָך אינפאָרמאציעס. קיין אויספאָרשונגס ריכטער זענען מיר נישט. אויב א אינסטיטוציע איז דאָס אייגענטום פון דער געזעלשאפט, מוז די לייטונג, וואָס שטעהט אין רעשפּיץ פון אָט דער אינסטיטוציע, קומען מיט בעריכטען צו דער געזעלשאַפט נאָר א פּריוואַט אייגענטום, בדרך נישט פאר קיינעם אָפּגעבען קיין דין וחשבון.

ב. צווייג.

לנס פון די שמולעריינען, רעקוויזיציעס און קאָנצעסיעס. אין איין א דאנק דעם אויבער-לייטענאנט, וועלכער איז יעצט געפאלען געוואָרען אין די אָרעמס פון דער מאדאם ב.

ה' ב. איז אויך נישט ווייניגער געווען צופרידען. זיין לייב האָט געפלאמט און געגליהט. אין איהם האָט אויפגעזאָטען דער קעסיל פון אייפערזיכט. זיין ליבע צו זיין ווייב האָט איצט אָנגעזאַכט אין איהם, ווי אין די יונגע יאָהרען אין די ערשטע וואָכען נאָך זיין חתונה. די אייפערזיכטיגקייט האָט אין איהם אויפגעוועקט נישט קיין אנדערען ווי דעם לייטענאַנט. דעם ה' ב. האָט געשטאָכען ווי מיט נעגעלעך עפּעס. וואָס זיין ווייב געפעלט אזוי שטארק דעם לייטענאנט און וואָס יענער בעזיצט אזאַ קראפט, אַז ביי איהם אין זיין אייגענע שטיב קאָן ער האָבען אויף אזוי פיעל דרייסטקייט צו פערנעמען מיט זיך זיין ווייב אין די טעכטער אין א בעזונדערען צימער און ער זאָל אפילו אהין קיין צוטריט נישט האָבען.

ה' ב. הגם ער איז דורך דער פרוי ג. געוואָרען אביסעל אָבגעקיהלט צו זיין פרוי. האָט איצט פּלוצלינג אָנגעהויבען צו זעהן אין יעדען שטריך, אין יעדען קנייטש, אין יעדער בעוועגונג פון זיין ווייב, לויטער חן און סימפּאַטיע. אויב זי געפעלט אזוי, האָט ער אינגאַנצען געפיבערט, דעם יונגען לייטענאנט איז זי דאָך געוויס נאָך געניג שעהן, און אזוי טראכטענדיג אין פיהלענדיג, איז ער געוואָרען שטאַרק דערנערווירט, צורייצט און אונגעהויער אייפערזיכטיג.

ער האָט אָבער גאָרנישט געקאָנט רעדען. איין וואָרט און ער קאָן קאַליע מאכען דאָס גאנצע געשעפט. די קלענסטע אומאנטווארע אין בעליידיגונג פאַר'ן לייטענאנט און זיין גאנצע פאבריק מיט אלע שותפים געהען דעמאָלט קאַפּוט. האָט ער געשוויגען און זיך געביסען די ליפּען. אַיך פרוי ג. האָט געשוויגען, אָבער נישט לאנג. זי איז געווען פייערפלאַם און זעהענדיג ווי פייער פארבען שפּילען זיך אויפ'ן געזיכט פון ה' ב. האָט זי פערשטאַנען, אַז ער ווערט אייפערזיכטיג. זי האָט עס דערקענט אין דעם. וואָס ה' ב. האָט זיך דאָס מאָל נישט געוואָלט אָבגעבען מיט איהר און ווען זי האָט אויסגעשטרעקט איהרע אָרעמס איהם ארומצונעמען האָט ער זי אָבגעשטויסען און איהר א פאָרוואורף געמאכט: אַלץ דו, דו ביסט שולדיג, דו האָסט צוברעכען מיין פאמיליע-לעבען, נאָר צוליב דיר זענען די בעציהונגען צווישען מיר און מיין פרוי איבערגעריסען געוואָרען, און יעצט... יעצט זוכט זי זיך צו שיצען אין די אָרעמס פון א פרעמדען מאן... אַיך אליין האָב דאָס צוגעפיהרט. און געטהאָן האָב איך נאָר צוליב דיר, צוליב דיינע פאלשע בעטריגערישע חנדלעך און מכשפה-מינעלעך, נור דו, דו, דו...—

פרוי ג. זעהענדיג, אַז זי האָט שוין אַלץ פערשפּיעלט, פערלוירען דעם לייטענאנט און אַז האלט זי שוין אויך ביים פערלירען דעם ה' ב. האָט זיך פונדעסטוועגען נאָך נישט פערלוירען. איהר חוצפהדיקייט און דורכגעטריבענקייט איז איהר געקומען צו-הילף אין געפינען פאר איהר א אויסוועג. זי האָט

ערקלערונגען.

אויפ'ן סמך פון פאר. 32 פון פרעסע-דעקרעט פערלאנג איך אָבצודריקען אין נאָהענסטען נומער פון „ראדאמער-קעלצער לעבען" פאָלגענדעס:

אין נר. 39/179 פון „ראדאמ-קיעלצער לעבען" געפינט זיך א ארטיקעל א. ג. „ראדאָם א שטאָדט פון „העלדען", תקיפים און ביד חזקה'ניקעס". אונטערגעשריבען דורך „א קנ", וועלכעס איז געווענדעט געגען מיין אמטליכער טעטיגקייט אַלס קהלה-סעקרעטאר.

ניט האָבענדיג די מעגליכקייט אויפצוקלערען אויף דעם אָרט, ווער ס'איז דער אנאנים „איקס" און וואָסערע סבּות עס האָבען איהם בעוואויגען אָנצופאלען אויף מיר אויף אזא אופן, וויל איך נור פונקטשטעלען אין די ראַהמען, וואָס עס ערלויבט מיר דער פרעסע-דעקרעט, פאָלגענדעס:

1/ נישט אמת איז אז „איך האָב נישט ארייננעטראָגען קיין אָפיציעלע אָפערטע אויפ'ן דורך מיר פערנומענעם אמט" — דאגעגען אמת איז, אז דעם 10 נאָוועמבער 1924 י. האָב איך פון יודלין דורך פאָסט ארייגעשיקט א אָפיציעלע אָפערטע, אויף וועלכע איך האָב דערהאלטען א אָפיציעלע תשובה פון דער קהלה פון 9 יאנואר 1925, אז מיין אָפערטע מיט די דורך מיר אָנגעגעבענע בעדינגונגען זענען אָנגענומען געוואָרען. —

2/ נישט אמת איז, אז „איך בין אָנגענומען געוואָרען אויף א פענסיע פון 700 זל." — דאַגעגען איז אמת, אז מיין פענסיע האָט אין 1925 און 1926 אָנגעלאָפען נור 500 זל. און פאר 1927 י. — 550 זל. דאָס איז נישט קיין סוד. די הויך פון דער פענסיע פון יעדען קהלה בעאַמטען ווערט עפענטליך בעהאנדעלט אויפ'ן קהלה-ראט און טראָץ דעם האט יעדער דאָס רעכט אריינצוטראָגען אין פארגעשריבענעם טערמין א פראָטעסט געגען וועלכער עס איז בודזשעט-פאזיציע, אָבער דאָס דארף מען אריינטראָגען שריפטליך און מיט א אונטערשריפט.

3/ נישט אמת איז, אז „איך טראַקטיר אנגעזעהענע בירגער ווי שפלים", — דאגעגען אמת איז, אז אלע אינטערעסאנטען ווערען דורך מיר בעהאנדעלט אויף א גלייכען אופן און זאָגאר אייסער די אמט שעה'ען ערלעדיג איך אינטערעסאנטען און איך קען אָנווייזען אויף הונדערטער פאלען פון אינטערווענצען אין כּתובות פאר אָרימע לייט אויסער דער קהלה, וועלכע געהען נישט אריין אין קאָמפעטענץ פון מיין אמט.

4/ נישט אמת איז, אז „איך האָב געפּאַסט א עטאט צאָהלער, א געוויסען גינזבורג און נורא האָבענדיג פאר א פּראָצעס האָב איך בעוואויגען מיינע פּראָטעקטאָרען אנצוגעבען דעם געפּאסטען צום פּראָקוראָר פאר שטערען דעם אָרדנונג אין גמינע קאנצעלאריע" — דאגעגען אמת איז פאָלגענדער פאקט: פאריגעס יאָהר, סוף זומער האָט זיך צו מיר געווענדעט א אינטערעסאנט מיט א ווענדזשאניע פון סעקוועס-טראכטאָר צו בעצאָהלען עטאט פאר'ן יאָהר 1925 א סומע פון זל. 12. דער אינטערעסאנט האָט אָנגעהויבען צו סקאנדאַלעווען, פאר וואָס מען מאַהנט ביי איהם עטאט, אויף וואָס איך האָב געענטפערט, אז די איינציגע עצה איז צו מאכען א רעקורס און אזוי ווי קיין רעקורס האָט מען שוין אין יענער צייט נישט אָנגענומען אויפ'ן פעראַלטעטען עטאט, וועלכער איז געווען שוין אין מאגיסטראט, נור אויסנאהמסווייזע מיט א אונטערשריפט פון א פערוואַלטונגס-מיטגליד — האָב איך איהם געהייסען זיך ווענדען צו זיינ'ם א בעקאנטען דאָזאָר אונטערצו'התמ'נען דעם רעקורס. דערנאָכדעם האָט זיך געווענדעט צום דאָזאָר ה' ווייניטרויב, וועלכער איז געווען גראָד אין לאָקאַל פון דער קהלה און איך צום דאָזאָר ה' חיים קאַרמאן אין שכּוב, וועלכע האָבען איהם אָבער נישט אונטערגעשריבען, וויל זיי האָבען דעם אָנגעזעהענעם בירגער נישט געקאָנט. דאן איז דער דאָזיגער צוריקגעקומען צו מיר, אנדערוואַרפענדיג די ווענדזשאניע אויפ'ן טיש. געשענקט א פּאָר טוץ קללות מיר און דער קהלה. וויסענדיג פון דער ערפאהרונג, אז אין אַזעלכע מאָמענטען מוז מען ארויסווייזען א גרויסע מאָס קאַלטבּלוטיגקייט, האָב איך דעם פּאַרשוין נאָכגעשטיגען, אז מיט די קללות וועט ער גאָרנישט פועלען. דאן האט ער מיך בעליידיגט מיט טהאַט, וואָס עס האָט מיר געצוואונגען אנצונעהמען א פערטיידיגענדע שטעלונג. דערביי זענען אנוועזענד געווען עטליכע קהלה-בעאמטע און אויך פרעמדע אינטערעסאנטען. טראָץ דעם דאָזיגען בעליידיגענדען טהאַט, האָב איך שפּעטער צוגענומען ביי איהם דעם רעקורס, וועלכען ער איז געווען אונטערגעשריבען דורכ'ן דאָזאָר ה' ציטרין.

ביים בעטראכטען זיין רעקורס דורך דער קהלה-פערוואלטונג האָב איך אויסדריקליך פערלאנגט צו בעטראכטען דעם רעקורס און דערנאָך שטעלונג נעהמען צום געשעהענעם פאקט. די קהלה-פערוואלטונג האָט דעם 7 סעפטעמבער 1926 בעשלאָסען אין איהר נאָמען איבערצוגעבען דעם ענין דער פּראָקוראטור. זיין גלייכצייטיג צו פערעפענטליכען אין „ראדאמער קעלצער לעבען" א בעקאנטמאכונג, אז פאר בעליידיגען קהלה-בעאמטע וועלען די שולדיגע צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

טראָץ דעם בעשלוס פון דער קהלה-פערוואלטונג האָב איך אויסדריקליך פערלאנגט פון פאָרנ. צ. אדוו. מוליער אָבצוהאלטען דאָס איבערגעבען דעם ענין צום פּראָקוראָר, נישט ווילענדיג ברענגען א יוד עטליכע חדשים תפיסה און בעשלאָסען צו רופען איהם צו א דין-תורה מיט בוררים פאר ראב נאט. מיין בעשלוס האָב איך דעם פּאַרשוין מיטגעטיילט דורך ה'

איסגעלאַכט דעם פּאָהאָוויף און נישט לאנג קלערענדיג האָט זי מיט א גנבה'ש פייערל אין די אויגען זיך אָנגערופען: זעה אליין ה' ב. ווי די ביסט נאַריש. האָב איך דיר נישט געבויכט דערצעהלען, אז דיין ווייב פערראַט דיך און אינטער דיינע פלייצעס האָט זי פערברענגט א גאנצע נאכט אין לובלינער האָטעל מיט אָבער-לייטענאנט? אז דאָס איז נישט קיין ליגען אין דעם האָסטו דאָך די בעסטע איבערצייגונג און דעם בעסטען סימן ביי דיר אין שטוב. אט זיצט זי דאָך דיין ווייבעלע מיט איהם אָט דאָרט אין יחוד-שטיבעל. הער נאָר ווי מען לאכט דאָרט. ווי מען פליהכעטעט דאָרט! דיך האָט זי דאָך ווי א הונד דאָ איבערגעלאָזט. דארפסט נאָך האָבען א בעסערען בעווייז דערויף? דער לייטענאנט איז א דאָ-זשואַן, נישט קשה, ער וועט דיר נאָך דאָס ווייב מיט דיינע שעהנע טעכטער אויפפיהרען. —

פון וואנען ווייסטו דאָס, פרוי ג. זאָג — איז ה' ב. צוגעשטאנען צו דער פרוי ג. אין קלאפענדיג א צאָהן אין א צאָהן האָט ער זי אינגאנצען געטרייבעלט: זאָג, פון וואנען ווייסטו עס, אז ער וועט מיר דאָר ווייב מיט מיינע טעכטער אויפפיהרען, צו האָסטו דאָס געהערט? האָסט וועגען דעם א אהנונג?

— ניין, געהערט האָב איך נאָך נישט וועגען דעם, נאָר איך גלויב עס.

פון וואנען גלויבסטו עס?

— איך שעם מיך דאָס דיר צו זאָגען —

— שעם דיך נישט, נאָר זאָג, אז נישט וועט זיין מיט דיר שלעכט, איך וועל ארויס מיט א סקאנדאל און זאָל אלץ אונטערגעהן אין איינעמען א סוף. הערסט פרוי ג. שפּיל זיך נישט מיט פייער, נאָר פערצעהל וואָס דו ווייסט—

פרוי ג. האָט געמאכט א אנשטעל ווי זי שעמט זיך און האָט מיט א געמאכטע צנועה'דיגע מינע ווי א אומשולדיג פערגוואַלדיגט מיידעל גענומען שטאַמלען, — ער האָט מיך אויך פערפיהרט אויך איך האָב פערראַטען מיין מאן און זיך איבערגעגעבען אינגאנצען דעם לייטענאנט. יעצט האָט ער מיך אוועקגעוואָרפען און פערלעגט זיין נעץ אויף דיין הויז.—

— פאר וואס זשע שווייגסטו?

— איך רעד דאָך.

— וואָס וועלען מיר העלפען דיינע ריידן?—

— ס'וועט דיר העלפען. הער אויס ווייטער, מיין פלאַן איז מ'זאָל דעם לייטענאַנט פאַרשטעלען אונזער ראדאָמער שוחט'ס טאָכטער ביילקע. יאָ, דעם ה' וו.'ס טעכטעריל. זי איז א בעריהמטע שעהנקייט. זי וועט איהם נעמען דעם אָבערלייטענאַנט מעהר ווי דיין פרוי מיט די טעכטער. זי ביילקע, טויג צו דעם און זי וועט איהם שוין פערדרעהען דעם קאָפּ אזוי, אז ער וועט פערגעסען אין דיין ווייב און דיינע קינדער! —

— א גאָלדענער פּלאַן. ווי כ'בין א יוד, ביסט שוין איינמאָהל א העלד דאָס איז א הערליכע אידעע. אָבער ווי אזוי מאכט מען דאָס?

— דאָס נעם איך אויף זיך. נישט דיין עסק.

בשעת ה' ב. מיט פרוי ג. האָבען געשמועסט צווישען זיך האָט זיך געעפענט די טהיר פון כאלאַן און כ'האָט זיך געטראָגען פון דאָרט א בעפעהל: מארישא, געה צום כטאַנגדיד און זאָל ער שפּאַנען די קאָטש!—

און ס'האָט נישט לאנג געדויערט און אין א שעהנע גאַלאַנטע קאָטש זענען איינגעשטיגען דער לייטענאַנט, מאַדאַם ב. מיט איהרע צוויי טעכטער און די קאָטש איז ארויס שפּעט ביינאכט אויף א שפּאציער אויפ'ן ווייטען ברייטען טראַקט.

(פאָרטזעצונג קומט)

יעקב פנעס און די דין=תורה איז פארגעקומען פאר׳ן קוויפצער רב מיט מו״צ ר׳ שמואל טייטעלבוים מיט בוררים. וועלכע האבען ארויסגעטראגען א שריפטליכען פסק, אז גינזבורג דארף עפענטליך איבערבעטען אין „ראדאמער=קעלצער לעבען״ די קהלה, וועלכע ער האט אין מיין פערזאן בעליידיגט. וואס ער האט ביז׳ן היינטיגען טאג נישט מקיים געווען. אזוי ווי די דין=תורה איז פארגעקומען עטליכע טעג פאר ראש=השנה האב איך געווארט אויפ׳ן פארזיצ. ה׳ אדוו. מוליער נישט אריינצוטראגען די אנקלאגע אין פראקוראטור, וואס עס איז כאטשי ביז׳ן היינטיגען טאג נישט געשעהן.

ל. רובינליכט

סעקרעטאר פון דער יודישער קהלה
— אין ראדאם. —

20 אקטאבער 1927.

ע נ ט פ ע ר.

אין דעם פערזוכען זיך אויף פאראגראפען, ווייזט דער גמינע=בעאמטער פון לובלין ארויס ווייניג אדוואקאטישע יאינות. לויט דעם פרעסע=דעקרעט נום. 186 פון דעם פ״איר פאראג. 14 איז די פליכט פון אויסבעסערונג נאר חל דעמאלט ווען די אויסבעסערונג ווערט צוגעשיקט אין פערלויף פון דריי טעג נאכדעם, ווי דאס פריהערדיגע ארטיקעל איז אפגעדרוקט. דער גמינע=בעאמטער, וואס וואדזש מיט׳ן למדן אין הלכות יו״ד, ווייסט אבער נישט פון דעם און ער האט זיין „ספראסטאוואניע״ צוגעשיקט מיט 10 טעג שפעטער. דער דאזיגער מאמר, ווי אויך דאס, וואס ער האט מוסר מודעה געווען אין מכלומרשטען גמינע=אויפרוף, אז ער האט אונז שוין צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט וואס א נו שוין אייגענטליך בעפרייט צו דרוקען זיין ערקלערונג. מיר דרוקען עס אבער, כדי דער ענין זאל מעהר קלאר ווערען.

אלזא, פונקט 1 וועגען דעם, וואס דער לובלינער „קאדעקס=קענער״ שרייבט אז ער האט אריינגעשיקט דעם 10 נאוועמבער 1924 א אפיציעלע אפערטע, אויף וואס ער האט ערהאלטען תשובה פון דער קהלה דעם 9 יאנואר 1925 אויף דעם קאנען מיר איהם ענטפערען, אז דעם אוסאר ה׳ איקס האט א ראספרנס בפירוש געזאגט, אז ציגענומען געווארען אלס גמינע=בעאמטער איז ער דורך דעם פרעזעס פון דער גמינע=פערוואלטונג. וועלכער שטאמט אויך פון לובלין און ערשט אין א צייט ארום איז דער ענין וועגען זיין פאסטען פארגעשטעלט געווארען פאר דער פערוואלטונג. נאך היינט אפילו, ווייסען נישט עטליכע פערוואלטונגס=מיטגלידער פון דער גמינע וועגען אזא אנגעגעבענער אפערטע און אויך נישט פון א וועלכער ס׳איז תשובה, וואס די גמינע=פערוו. האט איהם געוואלט שיקען.

פונקט 2. וואס שייך דעם, אז ער נעמט נאר פענסיע 550 זל. א חודש ווען ער אזוי גוט זיין זיך דערמאנען וועגען די 5000 זל. וואס זיינע פראטעקטארען האבען איהם געגעבען אויף די דירה און אויפ׳ן רעמאנט. אידער נאך דער ראט האט עס בעטראכט און בעשטעטיגט אויף זיינע אפיציעלע זיצונגען. ווען מ׳וועט צורעכנען אט די קאפיטאלע סומע. וואס איז איהם פארארויסגעגעבען געווארען אלס זיין גענעראלי=אנגאבע פון די „ניעפשעווידזשאלני״ געלדער. (וועלכע זענען אויסגערעכנט אויף דריגענדע פעלען ווי שריפית א.ד.ג.) ווען מ׳וועט צורעכענען אט די טויזענדער זלאטעס, וואס ווערן צוויפגעזאמעלט פון שטאדטישע געלדער, וועט די פענסיע אפשר אויסמאכען מעהר פון 700 זל. א חודש. ערשט וואו זענען די פערגרעסערטע פענסיעס פון די ימים=טובים=וואכען און גלאט אזוי גראטיפיקאציעס פון דער גמינע? ווייטער וועגען דעם, אז יעדער האט דאס רעכט אריינצוטראגען א פראטעסט געגען וועלכער ס׳איז בודושעט=פאזיציע. בלייבט נאר אנצווייזען אויפ׳ן פאקט, וואס ביים קאנטראלירען דורך די שטאט צאהלערס אפילו וייערע געשטעלטע קהלה=שטייערען האט מען אין גמינע זיי צימאלט נישט געלאזט אריינקוקען אין די בודושעט=אריגינאלען, נאר ארויסדערלאנגט דורך א פענסטעריל יעדען בעזונדער א קוויטעלע. אויף וויפיל יעדער איינער פון זיי איז בעשטייערט געווארען. היינט פרעגט זיך וויבאלד מ׳לאזט נישט אריינקוקען אין די דראבנע אותיות׳לעך, ווי אזוי איז בכלל מעגלעך, אז יעדער זאל קאנען פראטעסטירען?

פונקט 3, וועלכער רעדט וועגען זיין „עסיק״ און די הונדערטער „טובות״ פאר ארימעלייט, וואס ער טהוט אויסער זיינע אמט=שעה׳ן און אויסער די צייט וואס געהט אריין אין דער קאמפעטענץ פון זיין אמט, וועגען דעם איז די שטאדט ווענ׳ג בעקאנט. אפשר ווערט מיט די „טובות״ אויסער די אמט=שעה׳ן געמיינט די אמעריקאנער חתנים, פאר וועלכע ער האט געמאכט אקטען און ארום וועלכע ס׳איז פערפיהרט געוואָרען א „דאכאדזעניע״ אין דער סטאראסטווא. אז ביי איינעם פון זיי האט ער געוואלט נעמען 120 זל. און ביים צווייטען — 60 ז״. פאר זיין עכר=טרחה. נישט אריינטראגענדיג די דאזיגע סומעס אין גמינע=ביכער?

פונקט 4 וועלכער וויל פערלייקענען דעם סקאנדאל מיט׳ן פאסט, וועגען דעם וועלען זיך די לעזער געוויס בעקענען פון בריף פון געפאסטען, וועלכען מיר גיבען דא און זאלען די לעזער משפט׳ען.

אט איז דער בריעף:

ג. ה׳ רעדאקטאר!

איך בעט אייך צו זיין אזוי גוט און פערעפענטליכען אין אייער וו. צייטונג פאלגענדע שורות:

כ׳בין געקומען אין דער קאנצעלאריע פון דער יודישער גמינע מיט דער אבזיכט צו רעקלאמירען וועגען מיין עטאט. אויף וועלכען מ׳האט מיר געמאכט א „זאיענטשע״ און דער „כפוטשעדאזש״ האט געזאגט פארקומען מיט איינינע טעג שפעטער. איך האב זיך געווענדעט צום סעקרעטאר, וואס איז געקומען פון לובלין, מיט א שריפטליכע ביטע צו פערקלענערען די גרויס פון עטאט, וועגינסטענס צו פערטיילען אויף ראטעס. דער דערמאנטער סעקרעטאר האט אפגעזאגט די ביטע צוצונעמען, ערקלערענדיג, אז איך מוז זיך דערמיט ווענדען צו איינעם פון די דאזארעס. נישט קאנענדיג ערלעדיגען דאס ביי די דאזארעס און נישט זייענדיג פארט אין שטאנד צו בעצאהלען, האב איך מיך ווידער געווענדעט אין גמינע=קאנצעלאריע צום זעלבען סעקרעטאר און אין דער אנוועזענהייט פון דאזאר, ה׳ וויינטרויב, איבערגעלעגט די ביטע, זאגענדיג: אויב איהר פערלאנגט א בעשטעטיגונג פון א דאזאר, האט איהר דאך דא דעם ה׳ וויינטרויב, זאל ער בעשטעטיגען. ליידער אבער, האט ה׳ וויינטרויב דאס נישט געוואלט בעשטעטיגען און נישט האבענדיג קיין אויסוועג, האב איך די ביטע איבערגעלאזט אויפ׳ן טיש און בין ארויסגעגאנגען. דאן איז מיר דער סעקרעטאר נאך און מיר דוקא אריינגעשטופט צוריק די ביטע אין בוזעם. ווען איך האב איהם נישט ערלויבט ער זאל מיך צווינגען מיט כח די ביטע צוריק צונעמען און איהם אבגעשטופט פון זיך און בעסער ארויסגעהן, איז ער מיר נאך גאר מיר דערלאנגט א פאטש.

מיט אכטונג

עלבה גינזבורג.

דער פסק ער זאל נאך פאר׳ן פאנש איבערבעטען, ווערט בגילא פערשטענדליך. ווען מ׳ווייסט, אז דער צוזאמענשטעל פון בית דין איז בעשטאנען פון מיטגלידער פון ראבינאט, וועלכע זענען אויך בעאמטע אין גמינע און דערצו נאך פון דאזארעס.

א חוץ דעם, איז א גרויס וואונדער, וואס דוקא יענע גמינע=פארשטעהער, וואס פיהרען א פערביטערטען קאמפף געגען ה׳ קעסטענבערג, ווייסען נישט, אדער זיי מאכען זיך נישט ווייסענ, וואס דער דורך זיי צוגענומענער גמינע=סעקרעטאר האט מיט א געזיכטע צייט צוריק, זייענדיג אין ראדום זיך אויפגעהאלטען מיט קעסט און נאכטלעגער, ביים ה׳ קעסטענבערג. ער איז דאן געווען אין ראדאם מיט׳ן ראבינער ה׳ פריימאי, וועמען ער האט ממש געווען אין דיענסט = אנגעלעגענהייטען. ס׳איז דעריבער א חידוש, וואס די יענע גמינע=הערען, וואס זענען אזוי בודק אין דער מאראלישער כשרות פון איהרע מיטקעמפפער. אז זיי האבען אויך נישט קאנטראלירט דעם פאקט, וואס צוליעב א פאסטען האט זיך דער זעלבער געשטעלט אין זייער דינסט געגען אזעלכע, מיט וועלכען ער האט ערשט געגעסען געלעבט גוט און ביי איהם געווען א בן=בית מיט עסען און שלאפען, נישט איבערקלערענדיג אז צוליב א פאסטען קאן אזעלכער איבערדרעהען דעם פעלץ און טהוען דאס זעלבע געגען זיי. די זעלבע גמינע=פארשטעהער, וואס האבען איהר פראטעזשירט זענען דאך זעהר גזהר אויפ׳ן קלענסטען פגם׳ל פון איטעאישע און מאראלישע ריינקייט.

יעצט צום שלוס נאך עטליכע ווערטער: נאך דער וואנצער באלעמיק האלטען מיר זיך, ווי פריהער, ביי דער מיינונג, אז דער פאסטען פון אט דעם גמינע=בעאמטען איז איבריג און אין נויטיגסטען פאל האט מען נאך געקענט אויסגעפונען אויפ׳ן דאזיגען פאסטען היגע אנשטענדיגע און אינטעליגענטע יונגעלייט, פאר פיעל ביליגער. דא וואלען נישט העלפען קיין שום פשט׳לעך און קיינע פלפולים. ארטיגע און אייגענע בני עיר און דערצו קוואליפיצירטע זענען שטענדיג פריהער און ביליכער פאר פרעמדע.

איקס,

הרב ישעיה זלאטניק.

די שווערד און דאס ספר.

(צו דער היינטיגער גייסטיגער דעמאראליזאציע אין זעלבסטמארדען עפידעמיע)

א קריסטליכער געלעהרטער, א יו־דען־פריינד, האט זיך געווענדעט אין די לעצטע טעג צו מיר, מיט א ביטע אויפצוקלערען איהם דאס פאלגענדע רעטעניש. פאראוואס, פרעגט ער מיך, אין מיטעלאלטער, ווען דאס גאנצע יו־דישע לעבען אין דייטשלאנד, אדער אין פראנקרייך, איז געווען איין קייט פון איבערטרעגליכע צרות, גזירות און רדיפות, ווען דער גאנצער יודישער מסחר איז בעשטאנען אין האנדעל מיט אלטע קליידער, אדער אין געלד־צינזען, איז דאך, לויט די בעשרייבונגען פון די דאמאלסיגע כראניקער, — דאן גע־ווען די עקאנאמישע לאגע פון די יו־דען א צופריעדענשטעלענדע און, לכל הפחות, ניט קיין ערגערע אלס די קריסטליכע. יעצט־ווישע ווער שמועסט נאך וועגען דעם אינערליכען גייסטי־ליכען און זיטליכען לעבען פון די יו־דען אין מיטעלאלטער, איז זי דאך דורך די געלעהרטע קריסטען אליין געשטעלט געווארען אלס מוסטער פאר אלע פעלקער. נא פאראוואס אין דער היינטיגער צייט, ווען די יודען זענען שוין צוגעלאזען געווארען צו אלע צווייגען פון האנדעל און אינדוסטריע, ווען קיין געטא עקזיסטירט שוין מעהר ניט, און דער יודישער טאלאנט און געניוס קענען זיך פריי ענטוויקלען, הערשט דאך אזא גייסטיגע און עקא־נאמישע ירידה אויף אלע געביעטען פונ'ם מאדערנעם יודישען לעבען? דאס היינטיגע מאראלישע לעבען פון די יו־דען איז דאך געזונקען מיט צעהן פונק־טען ארונטער און, דער עיקר, אויך מאטעריעליש זענען די יודען געבראכען, אזוי, דאס זייער עקאנאמישע לא־גע איז א פיעל ערגערע אלס אין מי־טעלאלטער. וואס זענען די סבות פון אזא גייסטיגער און עקאנאמישער ענ־דערונג — אזוי האט מיך געפרעגט דער ניט־יודישער געלעהרטער.

איך האב איהם געענטפערט: די יו־דען אין מיטעלאלטער, אנערקענענדיג זייער מצב אלס א שטענדיג בעדרא־הענדען, האבען זיך שנעל צוגעפאסט צו די בעדינגונגען פון זייער לאגע. זיי האבען זיך צוגעוואוינט צו לעבען זעהר בעשיידען און שפארזאם. פון שכרות, פרעסעריי און אנדערע לוקסו־סען האבען זיי זיך רעזערווירט, אזוי דאס פון ערשטען בליק אויף זיי, האט מען געקענט מיינען, אז די יודען זע־נען דאס ארימסטע פאלק אין אייראפא. דערפאר אבער איז זעהר רייך געווען זייער גייסטיג לעבען. רעליגיעזער אנ־טוזיאזם צוזאמען מיט תורה און מוסר־אידעאלען האבען גענעסטעט ניט בלויז אין די הערצער פון דער יודישער אינטעליגענץ, די תלמידי חכמים און לומדים, נאר אויך די פראסטע יודען האבען געהאט דעם געהעריגען רעספעקט און יראת הכבוד פאר דעם העכערען שטאנד אין לע־בען.

די צווייטע אייגענשאפטען: בעשיידענ־הייט און אידעאליזם, זענען די קרוין פון דעם יודישען מיטעלאלטערליכען לעבען. אזוי האבען געלעבט אונזערע עלטערן! גאנץ אנדערש זעהט אבער אויס אונזער יעצטיג לעבען. מיר הא־בען זיך צוגעוואוינט צו א דעמאראלי־זירענד־פערשווענדעריש לעבען, אזוי, דאס מיר האבען אין דער הינזיכט אי־בערגעיאגט אנדערע פעלקער, און ממילא זעהען מיר אויך דערפון די געהעריגע קאנסעקווענצען. קומט א קריזיס און די פערהעלטניסען בעגינ־סטיגען שוין מעהר ניט אזא לעבען, פאלט מען אריין אין אפאטיע און יאוש, און אפט ברענגט עס אויך צו זעלבסטמערדעריי. יעצט ווייטער וועגען אונזערע אלטע אידעאלען און תורה־ליבשאפט, איז שוין לאנג פון זיי קיין צייכען כמעט ניטא. א שרעקליכע עם־הארצות האט ארומגעכאפט דאס גאנ־צע יודישע לעבען און ס'איז ניטא דער העכערער שוואונג, אדער א רעליגי־יעזער אידעאל, וואס זאל אב־האלטען דעם מאדערנעם יוד פון אונבערעכענטע שריט אין דער צייט פון אפאטיע. צו דעם אלעם האבען מיר נאך פון דער ארישער וועלט איבערגענומען א „שענע" מדה טובה: די אמביציע־ליידענשאפט, וואס איז דער מקור פונ'ם „ריטערליכען" דועל, וואס רופט ארויס „צום אברעכ־נען זיך" פאר יעדע אונאנגענעהמליכ־קייט ניט בלויז א צווייטע פערזאן, נאר אויך גאנץ אפט די אייגענע נשמה... אין אונזער תלמוד געפינען מיר א פע־רעלדיגע שטעלע: הסייף וספר ירדו כרוכים מן השמים. ד. ה. די שווערד און דאס ספר זענען צוזאמען אראפגע־נידערט פון הימעל און געגעבען געווא־רען צום אויסוואהל דער מענשהייט. די יודען האבען זיך אויסגעוועהלט דאס בוך. דאגעגען די ניט יודען — די שווערד. „ועל חרבך תחיה" איז געווא־רען פון דעמאלט אן עשו'ס דעוויז. אלע שטרייט־פראגען צווישען פאלק אין פאלק מענש און מענש, ווי אויך צווי־שען גוף און נשמה פון איין און דער־זעלבער פערזאן ענטשיידעט אלץ ביי איהם די שווערד. דאגעגען אבער די יודען קעמפפען נאר מיט זייער געוועהר: מיט'ן ספר און מיט דער גייסטיגער איבערצייגונג. דארין ליגט דער סוד פון דעם גרויסען רעטעניש פון קיום היהדות, וואס אלע געלעהרטע ברעכען זיך דעריבער די קאפ און קענען עס דאך ניט פערשטעהן: ס'טייטש, אין דער צייט, ווען די גרעסטע און מעכ־טיגסטע פעלקער פון דער אלטער וועלט ווי מצרים, אשור, בבל, וועלכע האבען זייער מאכט און געוואלט אויסגעשפרייט איבער אלע וועלט־טהיילען, זענען שוין לאנג פערשוואונדען געווארען פון דער וועלט־ארענע און נאר די שטיינערנע און מארמארנע מאנומענטען, וואס די היינטיגע ארכעאלאגען גראבען אויס אין זייערע אלטע ווירטשאפטען, זא־גען עדות וועגען זייערע אמאליגע עק־זיסטענץ — איז אבער דאס יודישע פאלק, וואס האט זיך קיינמאל מיט א בעזונדערער גבורה ניט אויסגעצייכענט אין דער צייט געבליבען לעבען און עקזיסטירט נאך היינט ווייטער?

דער פתרון איז אבער א זעהר איינ־פאכער. די אלע פעלקער, וועלכע הא־בען זיך אויסגעקליבען די שווערד אלס זייער איינציג ענטשיידונגס־מיטעל, הא־בען זיך ביינאנדער גאנץ איינפאך אויסגעשלאכטעט. בבל האט פערטיליגט אשור; פרס בבל, יון פרס א.ז.וו. ביז, ערשט יעצט פערענדיגטען וועלט־קריעג ציהט זיך נאך אלץ דער פערניכטונגס־פרא־צעס דורך די שווערד. די יודען אבער וועלכע האבען זיך אויסגעקליבען דאס ספר, מאנעווירירען נאר מיט זייער דע־ווין: „לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי", דעריבער זענען זיי אויך ביז'ן היינטי־גען טאג געשוינט געבליבען. שלעכט ווערט אבער, ווען די היינטיגע יודען נעמען איבער דאס ניטש־יודישע וע־פען, די שווערד, צו ענטשיידען דער־מיט לעבענס־פראגען און ליידענשאפט־ליכע אמביציעס. דאס ברענגט מיט זיך: פערשווענדערישקייט, אמביציע, תאוה און עם הארצות.

אט די דריי געגענשטענדען זענען די שווארצסטע פונקטען פונ'ם היינטי־גען מאדערנעם יודישען לעבען, וואס ברענגען אויך צו דער היינטיגער זעלבסט מארדען־מגפה, און דעריבער מוזען זיי אויך אמהעפטיגסטען דורך אונז בעקעמפפט און פערדאמט ווערען.

אזוי האב איך געענטפערט דעם ניט־יודישען געלעהרטען.

געברויכט נאר „פאטאקאל"

וועלכער איז אויף דער ווירטשאפטליך שפייז פרא־דוקטען אויסשטעלונג אין קאטאוויץ (18|9—9|10 27)

בעשאנקען געווארען מיט א

גאלדענעם מעדאל

הכשר פונ'ם הרה"ג צבי חנוך הכהן שליט"א לעווין אבד"ק בענדין.

וואס הערט זיך איז ראדאם.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער האנדווערקער-באנק.

פאריגען זונטאג דעם 30-טען פ. ח. איז אין לאקאל פון האנד.-קלוב פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער קאאפעראטיווער האנדווערקער-באנק.

געעפענט די פערזאמלונג האט דער פרעזעס פון ראט ה' א. טענענבוים. אויף זיין פארשלאג ווערט אויסגעוועהלט א פרעזידיום, אין וועלכען ס'ווערען געקליבען די ה"ה: חיים ראסנער, דיר. ה קאזורסקי און אינספעקטאר ת' מיכעלסאהן פון ווארשא.

אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג ווערט געוועהלט דער פארזיצ. פון דער עקזעקוטיווע ה' ת. ראסנער.

ה' קאזאן גיעט אב א בעריכט פון דער באנק-טהעטיגקייט פאר דער לעצטער צייט. ער ווייזט אן, אז די לאגע פון באנק האט זיך ראדיקאל געענדערט צום גוטען. דעם אומזאץ-קאפיטאל איז גרעסער געווארען און אויך צאהלונג'ס-קראפט פון די מיטגלידער האט זיך פערשטארקט.

נאך א לענגערע דיסקוסיע, אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען די ה"ה: מ. רובינשטיין, זילבערשטרום, מ. גרינענבוים. מלינארסקי, י. ל. ראזענבוים און אנד. — איז מען צוגעטרעטען צום פונקט 3 פון טאג-ארדנונג: די ענדערונג פון די פאראגר. 19 — 27 פון סטאטוט. נאך א קורצע דיסקוסיע ווערען די איבערגעארבעטע פאראגר. געענדערט אין דעם זין, אז אין פערוואלטונג וועלען זיין אנשטאט 6 נאר 5 מיטגלידער און אין ראט אנשטאט 12 נאר 9 מיטגלידער.

ביים פונקט וואהלען איז נאך א לענגערע מיינונג-אויסטויש אויסגעוועהלט געווארען אין דער פערוואלטונג די ה"ה: י. קאזאן. מ. פישמאן, ש. פישמאן, ש. איידעלבוים, ג. לעווין. קאנדידאטען: י. ווינגארט און ש. ראזענבערג. אין ראט זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: א. טענענבוים. א. האן, י. העלצמאן, י. י. מאנדעלעווסקי, פ. גאלדפארב. אלס קאנדידאטען: ש. בודקאוויטש, מ. ווערבער.

באלפור-פייערונגען קומען פאר אין גאנצען לאנד.

דער צענטראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ווארשא בעט אונז מיטצוטיילען:

די גרויסע נאציאנאלע מאניפעסטאציע אין צוזאמענהאנג מיט דעם 10-יעריגען יובל פון דער "באלפור-דעקלאראציע", וועט פארקומען אין גאנץ פוילען אין די טעג פון 2-טען ביז דעם 15-טען נאוועמבער.

דער ארגאניזיר-קאמיטעט האט אויסגעארבייט א ברייטען פראגראם פון דער פייערליכער אקציע אין גאנצען לאנד.

די פייערונג וועט זיך אנהויבען מיט דער גראנדיעזער אקאדעמיע אין ווארשא, דעם 2 טען נאוועמבער אין דער פילהארמאניע.

אין דער גאנצער פראווינץ ווי עס איז צו זעהן פון דער מאסע בריעף, וואס עס בעקומט דער ארגאניזיר-קאמיטעט ווערען געמאכט גרויסע הכנות צו אן אימפאזאנטער פייערונג. איבעראל וועלען פארקומען אקאדעמיעס, מיטינגען, ווי אויך פאקעל-צוגען און גאסען-דעמאנסטראציעס מיט ציוניסטישע פעהנער און טראנספאראנטען.

עס ווערען געמאכט פארברייטונגען צו דער זאמלונג פון אונטערשריפטען אונטער אן אדרעס צו דעם שעפער פון דער דעקלאראציע, לארד ארטור דזעמס באלפור. דער טעקסט ווערט פערעפענטליכט ווערען אין די נאהנסטע טעג.

ספעציעל גרויסע פייערונגען ווערען פאראויסגעזעהן אין די קרעסען-שטעדט און אין ווילנא.

פון יודישען בירגער—פעראיין אין ראדאם.

(המשך פון בעריכט פון פאריגע וואך)

ווי מיר האבען שוין געשריבען אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג האט די ניי-בעגרינדעטע געזעל. א. נ. "יודישער בירגער-פעראיין אין ראדאם" אבגעהאלטען א אלגעמיינע פערזאמלונג, אויף וועלכער ס'זענען אנוועזענד געווען א גרויסע צאהל מיטגלידער און סימפאטיקער.

נאכ'ן פארלייענען דעם סטאטוט איז אריינגעטראגען געווארען א פארשלאג, אז די נייע ארגאניזאציע גמילת-חסד-קאסע דורך די מתפללים פון ביהמ"ד פון ה' שטיינבאק. פיאטקי 29, זאל לעגאליזירט ווערען אונטער דעם יודישען "בירגער-פעראיין". דער פארשלאג ווערט אנגענומען און די גרינדער דעלעגירען 2 מיטגלידער אין דער פערוואלטונג, די ה"ה מ. שניינבאק און יעקב וויל.

די פערזאמלונג בעשליסט צו שיקען בעגריסונגס-טעלעגראמעס צום ה' מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי, צום מארשאל פילסודסקי, צום מיניסטער בארטעל, צום נייעם קעלצער וואיעוואדא, ה' קארסאק, און צום ראדאמער סטאראסטא, צוליב דער ערעפענונג פון דער נייער פארטיי. צום סוף ווערט אויסגעוועהלט א פערוואלטונג. אויפזיכטס-ראט, שיעד'ס-געריכט און רעוויזיאנס-קאמיסיע.

פון דער גמינע.

צו דער רעדאקציע "ראדאמער-קעלצער לעבען".

אויפ'ן סמך פון ארט. 32 פון פרעסע-דעקרעט פאדערט אייך אויף די קהלה-פערוואלטונג צו פערעפענטליכען פאלגענדעס:

אין נומער 39/179 געפינט זיך אבגעדריקט "א בריעף פון דער גמינע-פערוואלטונג צום מורה-הוראה ה' מענדיל קעסטענבערג", אין וועלכען עס זענען דערכעלאגט געווארען אייניגע זאצען, וואס עס צווינגט אונז איבערצוגעבען דעם אויבענדערמאנטען בריעף אין זיין ריכטיגער לויטונג: "מיר קומען ווייטער אן צו דער קהלה פערוואלטונג גלויבענדיגע ידיעות. אז איהר פיהרט ווייטער אייערע שיקאנען געגען דעם ראבינאט און קהלה-פערוואלטונג אין טראץ דעם, וואס דער ה' סטאראסטא האט אייך אנגעוויזען. מעלדעט איהר אייך אין שכאדישען [illegible] דער ערלויבניש פון רב — שטעלפערטרעטער און העצט די קצבים אריינצולאזען אונלעגאלע שוחטים".

אייער אויפפיהרען זיך איז געווארען אפיציעל געסטעמפעלט דורכ'ן ה' סטאראסטע אין זיין בריעף צו אייך פון 2/9 נר. 1986/56, וועלכער שטעלט פעסט, אז אייער אויפפיהרען זיך איז נישט טאקטיש און נישט פאסיג און איז אויך געגען די פערפליכטענדע אין דער הינזיכט געזעצליכע פארשריפטען.

וועלענדיג אבער ארויסווייזען דעם גוטען ווילען און אויפריכטיגען מיין, שיקט אייך די קהלה-פערוואלטונג א קאנטע אויף דער פערלעגענער פענסיע 300 זלאטעס און דריקט דערביי אויס די האפנונג, אז איהר וועט אייך בעזינען, צו וואסערע קאנסעקווענצען אייער געגען אקציע צום ראבינאט און קה"ה קאן דערפיהרען. און ענדליך אינטערוואראפען זיך די פערלאנגען פון דער קהלה-פערוואלטונג, וועמענס בעאמטער איהר זענט. אויפ'ן סמך פון רעסקריפט פון מיניסטעריום פאר בילדונג און אמונות פון 14 יולי ל. י. נומ. 27 4432 111. בעקאנטגעמאכט דער קהלה פערוואלטונג אין בריעף פון ה' סטאראסטע פון 14/9 נר. 12 6355 און דאן וועט די קהלה-פערוואלטונג אין מאס פון די איינגעפאסענע הכנסות אויסצאלען אייך דעם גאנצען פערלעגענעם חוב.

דער בריעף איז געשריבען געווארען אין דער פוילישער שפראך, ווייל דער לעצטער בריעף פון ר' מענדעל קעסטענבערג צו דער קהלה-פערוואלטונג פון 9.9 נר. 112 איז געשריבען געווען אויך אין דער פוילישער שפראך. —

פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה אין ראדאם

גרויסער מאסען-מיטינג פון די ראדאמער יודישע האנדווערקער.

איפ'ן היינטיגען, שבת (ד"ם 5 ליסטאפאד) 2 נ. מ. ווערט אין לאקאל פון האנדווערקער קלוב, וואל 59, צוזאמענגערופען א גרויסע, מאסען פערזאמלונג פון די ראדאמער יודישע האנדווערקער. אויף דער פערזאמלונג וועלען די האנדווערקער-דאזארעס אבגעבען א בעריכט פון זייער טעטיגקייט אין דער קהלה פאר דער גאנצער צייט פון זייער קאדענץ. ווי מען הערט, וועט די פערזאמלונג זיין א שטורמישע. דער פארדרוס און פארביטערונג צווישען די האנדווערקער-מאסען צוליב דעם איגנארירען און דאס אויסמיידען אויף יעדען טריט און שריט זייערע קהלה-פארשטעהער דורך עטליכע רעדלפיהרער, איז אונגעהויער גרויס. דאס געדולד צו הערען, קוקען און שווייגען האט ביי די האנדווערקער-ראזארעס און נאך מעהר ביי די האנדווערקער מאסען. שוין געפלאצט. די היינטיגע פערזאמלונג איז א רעזולטאט פון דער אומערטרעגליכע לאגע, אין וועלכע ס'געפינען זיך די האנדווערקער-פרנסים אין דאזארעס, זיצענדיג אין א גמינע, וואס איז בעהערשט געווארען פון דיקטאטארען און תקיפים. זייער אויסדויער און סבלנות צו צוזעהן ווי עס ווערט אונטערדריקט יעדער דעמאקראטישער פערלאנג און גערעכטיגקייט'ס-געפיהל. איז ביי די

האנדווערקער ראזארעס אינטערגעבען. אויף די אויפפאדערונג פון זייערע וועהלער, וועלכע קאנען שוין מעהר נישט בלייבען גלייכגילטיג צו דער איגנארירונגס-טאקטיק און צו דער צינישער גרינגשעצונג לגבי זייערע געוועהלטע פערטרעטער דורך די קהלישע דיקטאטארען, וועלכע נוצען אויס די קראפט פון הערשענדישע מאכט און רעכענען זיך אבסאלוט נישט מיט זייערע פארשטעהער, וועלכע רעדען אין נאמען פון טויזענדער יודישע האנדווערקער; אויף אט דעם דאזיגען רוף פון זייערע וועהלער קומען יעצט די האנדווערקער-ראזארעס אבגעבען א פגרכם זייערע וועהלער, וואס זיי האבען אויפגעטאהן, אדער דערצעהלען די סבות פאר וואס זיי האבען נישט געקענט עפעס פאזיטיוועס שאפען.

ווי מען הערט, וועט דער מיטינג ארויסרופען שטארקע פראטעסט-רעזאלוציעס געגען דער גמינע פאר איהר טראקטירען די האנדווערקער-ראזארעס ווי רעפרעזענטאנטען פון בירגער פון א צווייטע מדרגה, און בכלל אויפהויבען דעם שארפסטען פראטעסט געגען די עטליכע תקיפים, וואס האבען אויסגעשפרייט זייער ממשלה און בהערשען אלץ און אויף איינגענער פאראנטווארטליכקייט, נישט רעכענדיג זיך אבסאלוט מיט די האנדווערקער-ראזארעס, וועמענס וועהלער עס רעקרוטירען זיך פון די ברייטסטע מאסען פון די היגע יודישע איינוואהנער. עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז דער מאסען-מיטינג וועט אויפפאדערן די האנדווערקער-פרנסים זיי זאלען אריינטראגען א פארשלאג, אז דאס קהל-שטיבעל זאל זיך אויפלעזען, כדי דאס זאל ערמעגליכען דורך נייע וואהלען אויפצושטעלען א אמת'דיגע דעמאקראטישע יודישע קהלה, וואס זאל רעפרעזענטירען די ברייטסטע פאלקס-שיכטען, און, וואו תקיפים זאלען מעהר קיין צוטרוי נישט האבען.

ביי גאל אין לעבערליידען

גאלשטיינער און געלבזיכט רעגעלט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער „פראנץ-יאזעף" די פערדייאונג און א פאַ-קאמאנער וויזג. קליינישע ערפאהרונגען בעשטעטיגען, דאס הייליכע טרינקען ביטער-וואסער **Franciszka Józefa** איז בעזונדער ווירקזאם. ווען מען מישט עס מיט הייס-וואסער און מען טרינקט עס באלד אין דער פריה אויף דעם ניכטערען מאגען.

פון די פאך-קורסען.

די לייטונג פון די פאך-קורסען בעט אונז מיטצוטיילען:

די איינשרייבונגען אויף די פאך-קורסען פאר לערן-יונגלעך האבען זיך אנגעהויבען דעם 29-טען פאזדזיערניק ה. י.

אלע לערן-יונגלעך, אזוי די פריהערדיגע שילער, ווי אויך די נייע אריינטרעטענדע און אפילו די וואס האבען צו ערשט מיט א מאנאט צוריק זיך פערשריבען, זענען מחויב זייערע איינשרייבונגען צו בענייען, אויב זיי וועלען לערנען ווייטער אויף די קורסען.

טאנץ-קינסטלער אגדתי אין ראדאם.

אויף דעם איראפעאישען טורנע וועט דער ערשטער באלעט-מייסטער ברוך אגדתי נעבען ביי אונז אין ראדאם נאר איין קאנצערט. דער קאנצערט קומט פאר שבת-צונאכט דעם 5-טען אין זאהל פון קינא „קאסא".

ברוך אגדתי איז דער גרינדער און לייטער פון דעם „כארטאגראפישען אינסטיטוט" אין תל אביב. ער האט געענדיגט די באלעט-שולע פון רוסישען טעאטער אין אדעס. זיינע יאהרען האט ער אין א"י געפארשט די גרונד-שטריכען פון'ם יודישען פאלקס-טאנץ און איז געקומען צום בעשלוס, אז ס'איז נאך גישנא קיין נאציאנאל יודישער טאנץ. ער האט אונטערגענומען די ערשטע פרובען איהם צו שאפען.

אגדתי, וועלכער איז לייטער פונ'ם באלעט אין יודישען פאלקס-טעאטער, האט דעם טאנץ פון די א"י-ארבייטער, דעם האורם טאנץ פערוואנדעלט אין א מאסען-טאנץ. אלס מוזיק ווענדעט אן אגדתי די אלטע העברעאישע פאלקס-לידער.

אגדתי ארבייט שוין איבער זיין געביעט פון אויסוואכען דעם יודישען טאנץ איבער 10 יאהר און האט זיך א צט. דען ער האט שוין דערגרייכט הויכע קינסטלערישע רעזולטאטען זיך ארויסגעלאזט אויף א טורנע איבער אייראפא. ביז איצט איז ער אויפגעטרעטען אין באזעל, ווין און ווארשא.

די ידיעה וועגען דעם אווענד פון ברוך אגדתי, איז אין שטאדט אויפגענומען געווארען ווי א איבעראשענדע נייעס, און איבעראל ארויסגערופען א געוואלדיגען אינטערעס.

דער אווענד וועט פעראנשטאלטעט א דאנק די בעמיהונגען פון דער היגער ספארט און טורן-געזעלשאפט „בר-כוכבא".

Najbliższy program ODEONU

Perła sezonu tegorocznego!!!
Rozchwytywany i bajecznie drogi!!!
Ulubieniec szerokich mas Wiednia!!!
Ulubieniec Warszawy, Paryża i Londynu!!!
Sława wszystkich ekranów, którego oszałamiająca karjera wprawia w podziw.

Polski Valentino
IGO (JULJAN) SYM
czarować Was będzie w najbliższym programie Kina ODEON
pod tytułem
„KABARET"
na specjalne żądanie **IGO SYMA**
jako partnerkę dodano Mu przemiłą, pełną wdzięku i czaru paryżankę
MARION DAVIS
oraz zaszczytnie znanego z szeregu pierwszorzędnych kreacji
Rudolfa KLEIN-ROGGE
O całości obrazu nie będziemy mówić — I klasa.

קעלצער אבטיילונג.

די גמינע-פארשטעהער ביים ה' וואיעוואדא.

דאנערשטאג דעם 27-טען ה. ח 11 א זייגער פאר מיטאג האט זיך דעם ה' וואיעוואדא קארסאק פארגעשטעלט א דעלעגאציע פון דער יודישער גמינע' וועלכע איז געווען פארטרעטען דורך הרב ראפאפארט, פארזיצענדען פון קהלה-ראט ה' זאגייסקי, פארזיצענדען פון קהלה-פערוואלטונג ה' קלוסקא און סעקרעטאר ה' סאקאלאווסקי.

די דעלעגאציע איז דורכ'ן ה' וואיעוואדא א יפגענומען געווארען אין קאבינעט, וואו דער ה' וואיעוואדא אמטירט. נאכדעם ווי די דעלעגאציע האט בעגריסט אין נאמען פון דער יודישער בעפעלקערונג דעם ה' וואיעוואדא צוליב זיין אנקומען קיין קעלץ און געווינשען פרוכטבארע ארבייט לטובת אלע איינוואהנער אהן אונטערשיעד פון נאציאן, רעליגיע אדער שטאנד, האט דער ה' וואיעוואדא געדאנקט דער דעלעגאציע.

דער ה' וואיעוואדא האט זיך אויך צווישען אנדערס, פאראינטערעסירט צו וויסען וויפיל עס בעטרעפט דער פערמעגען פון דער יודישער קהלה אין קעלץ אויסער די רעליגיעזע אנשטאלטען (ווי למשל, שוהל, מקוה א. ז. וו.) ווי ערשטוינט איז אבער געווארען דער ה' וואיעוואדא הערענדיג, אז די גמינע פערמאגט .. גארנישט...

ווייטער האט דער ה' וואיעוואדא געפרעגט וויפיל עס טרעפט אן די סומע פון די סובווענציען, וואס די גמינע שטעלט ארויין אין איהר בודזשעט, אויב דאס ווערט פערוועגדעט נור אין קעלץ, אויב עס געניסען דערפון אנדערע שטעדט און וועלכע אינסטיטוציעס אין אויסלאנד.

דעם ה' וואיעוואדא האט געענטפערט דער ה' סאקאלאווסקי און צווישען אנדערס אנגעוויזען, אז אין אויסלאנד ווערט דורך דער יודישער גמינע אין קעלץ סובסידירט נאר דער קרן היסוד, קרן קימת און דער אוניווערסיטעט אין ירושלים. דער ה' וואיעוואדא האט מיט סימפאטיע אויסגעדריקט זיין צושטימונג.

בכלל האט די אויפנאהמע געטראגען א זעהר פריינדליכען כאראקטער.

ארעסטירט העכערע בעאמטע אין מאגיסטראט.

פרייטאג דעם 28 פ. ח. 5 א זייגער פארטאג זענען אין זייערע פריוואטע וואהנונגען ארעסטירט געווארען 18 בעאמטע פון היגען מאגיסטראט. צוועלף זענען גלייך בעפרייט געווארען. דאגעגען 6 זענען פערהאלטען געווארען אונטער דער בעשולדיגונג אין פערשפרייטען אויפרופען מיט פאלשע ידיעות אין צוזאמענהאנג מיט'ן פערשווינדען פונ'ם גענעראל זאגורסקי.

ווי מען גיעט אונז איבער איז אויפ'ן אדרעס פונ'ם היגען מאגיסטראט אנגעקומען דער אויבענדערמאנטער אויפרוף. ביינאכט איז דער אויפרוף איבערגעשריבען געווארען אויף די שרייב-מאשינען און אבקאפירט אויפ'ן העקטאגראף פון מאגיסטראט. שפעטער זענען די אויפרופען צושיקט געווארען. אין וולאשצאווא איז אזא אויפרוף ערהאלטען געווארען אין איבערגעדרעהטע קאפערט, וואס איז צוערשט געווען אדרעסירט צום קעלצער מאגיסטראט. אויף אזא אופן איז די גאנצע זאך אויפגעדעקט געווארען.

אלע זעקס בעאמטע זענען ארויסגעלאזט געווארען געגען קויציע און די זאך איז איבערגעשיקט געווארען דער פראקוראטור.

די נעמען פון די בעאמטע זענען: אלפאנס קיעל, ס. פאסטעטשקא, י. לענסקי, ק. טאפארסקי, כרישציכאווסקא און וו. קאליסקא.

פערזאמלונגען.

אויף שבת־צו נאכט דעם 29 פ. ח. אין געווען בעשטימט א גאנצע רייהע א״געמיינע פערזאמלונגען. אין הזנדווערק ער־פעראיין מיט׳ן אנטייל פון ה׳ ראסנער. אין סוחרים־פעראיין מיט׳ן אנטייל פונ׳ם דירעקזאר פון צענטראלען סוחרים פעראיין אין ווארשא ה׳ ויידעמאן, אין השומר־הצעיר מיט׳ן אנטייל פון ה׳ יעקב ריפסין א. א.

צוליב דעם וואס ה׳ ראסנער איז נישט געקומען פון ווארשא. האט די פערזאמלונג געענדערט דעם סאג־ארדנונג און עס איז דעפערירט געוואָרען די פראגע פון רעגיסטראציע אין צוזאמענהאנג מיט׳ן צעכען געזעץ.

מיר פון אונזער זייט מאכען אויפמערקזאם, אז עס איז זעהר וויכטיג, דאָס יעדער האנדווערקער זאָל זיך רעגיסטרירען אין פעראיין.

אין סוחרים־פעראיין

די פערזאמלונג איז נישט צושטאנד געקומען, ווייל דער ערווארטעטער גאסט ה׳ אינג. זיידעמאן איז נישט געקומען.

עס איז נישט צו פערשטעהן מיט וואָס עס ערקלערט זיך די גלייכגילטיגקייט פון די היגע סוחרים, זעהענדיג דעם אונטערגאנג פון אזא וויכטיגע אינסטיטוציע, אין אזעלכע שווערע צייטען ווי דאָס גאנצע יודישע סוחרימטום ליגט אונטער די שווערע לאסטען פון שטייערן צו בלייבען אָהן א פאַרשטעהערשאפט און פערטיידיגונג.

אין השומר הצעיר.

אין נאָמען פונ׳ם פאטראָנאט עפענט די זיצונג ה׳ וויינריב און לארענט איין אלס פערזיצענדער דעם פראָף. פאר העברעאישע למורים אינ׳ם יודישען גימנאזיום ה׳ גראובארד.

די וויכטיגערע פראגען, וואס שטעהען אויפ׳ן טאָג אָרדנונג זענען: דער דין וחשבון פון דעם געוועזענעם פאטראָנאט און וואהלען פון א נייעם פאטראָנאט, און צונויפשטעלען די ווייטערע עקזיסטענץ פונ׳ם השומר.

ה׳ וויינריב גיט אָב א בעריכט איבער די הוצאות והכנסות פון השומר, ווייזט אָן אויף א דעפיציט פון 616 זלאָטעס. און געהט איבער צו דער טעטיגקייט פון השומר. ה׳ וויינריב ווייזט אָן, אז א פיה ער פון השומר איז דעם לעצטען זומער אוועק מיט א גרעסערע צאהל קינדער אויף דער זומער־קאלאָניע געווען בעשלוס פונ׳ם פאטראנאט און וועלען פון די עלטערן. נישט פאַראויסזעהענדיג קיין מיטלען און אָהן בעשטימטע בודזשעט האָבען די עלטערן שפעטער געמיזט שיקען געלד אויף דער קאָלאָניע אויסצולייזען זייערע קינדער.

עס טרעטען ארויס מיט שאַרפע רעדעס ה׳ אוסטרוויץ, קעניג, קליגמאן א. א.

דער שומר פליישהעקער ערקלערט, אז אפילו געגען דעם ווילען פון די עלטערן וועלען זיי בלייבען אין דער אָרגאניזאציע; די טהירען זענען שטענדיג אָפען און ווער עס וויל קאָן קומען און זעהען, וואָס מען טהוט. ער ווארפט פאָר דעם ה וויינריב, אז זיין בעריכט איז טענדענציעז צוזאמענגעשטעלט.

א לאנגע שעהנע רעדע האלט דער ה׳ ריפסין, וועלכער ווייזט אָן אויף דער אונפארטייאישקייט פון השומר וועלכער האָט נור די אויפגאבע צו ערציהען די יוגענד אינ׳ם נאציאנאל חלוצישען גייסט.

מיט ה׳ ריפסין פאָלעמיזירט ה׳ וויינריב, וועלכער זאָגט, אז אין היגען השומר איז איינגעשלאָנצט געוואָרען ביי די יוגענד אנטאגאניזם צו די עלטערן.

נאָך א לאנגער דיסקוסיע ווערט געוועהלט א קאָמיסיע פון 3 פערזאָן, וועלכע דארף אין משך פון 4 וואָכען צופיהרען צו א פערשטענדיגונג. אין געגענפאַל וועט גערופען ווערען א ליקווידאציאָנס־פערזאמלונג.

פון דער יודישער־גמינע.

אינ׳ם 11־טען חודש האָט נאָך דער ראט פון די יודישע קהלה נישט בעוויזען א „דורכצוזעהען" דעם בודזשעט פונ׳ם היינטיגען יאהר. ווי מיר ווערען געוואָהר פון א גאנץ אויטענטישע קוועלע איז שבת דעם 29־טען פ. ח. 3 א זייגער נאָך מיטאג אין דער וואהנונג פון ר׳ יחיאל שיינפעלד אָבגעהאלטען געוואָרען א שטרענג־פערטרויליכע בעראטונג אויף וועלכער עס איז בעשלאָסען געוואָרען פאָלגענדעס:

אזוי ווי די קהלה־פערוואלטונג האָט אויפגעפאָדערט דעם ראט צו בעשטעטיגען דעם בודזשעט פון 1927 יאָהר אין משך פון עטליכע טעג. אויב נישט וועט די קהלה־פערוואלטונג צוזעהן דערפון די נעהטיגע קאָנסעקווענצען. צוליב וואָס דער פאָרזיצענדער פונ׳ם ראט האָט גערופען א זיצונג אויף שבת צונאכטס אין לאָקאל פון דער גמינה. „בעפעהלט" די אגודה, אז איהרע מיטגלידער־פרנסים פון דער קהלה זאָלען אין זיצונג פונ׳ם ראט נישט אנטיילנעהמען. און ווירקליך איז דער פאָרזיצענדער ה׳ זאגייסקי געוועזען געצווינגען, צוליב דעם, וואס עס האָט געפעהלט א קוואָרום, די זיצונג אויפצולעזען און וועגען רעזולטאָט איז מיטגעטיילט געוואָרען דער פערוואלטונג.

אויף דינסטאג אינענד, האָט דער פאָרזיצענדער פון דער פערוואלטונג גערופען אויף א זיצונג. אָבער אויך די זיצונג איז נישט צושטאנד געקומען צוליב מאנגעל אין קוואָרום. די גמינע רופט דעריבער א זיצונג אויף דאנערשטאג אוועגד. עס וואָלט שוין געוועזען די העכסטע צייט איבער׳ן בודזשעט. וואָס איז שוין אזוי לאנג נעוונד, פארט זיך מרחם צו זיין און ענדליך א מאָהל די פראגע צו ערלעדיגען...

גמילת חסדים־קאסע

זונטאג דעם 30 פען ה. ח. איז אין לאָקאל פון סוחרים־פעראיין פאָרגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער גמילת חסדים קאסע. אלס פאָרזיצענדער איז געוועהלט געוואָרען דער ה׳ י. פ. האָלץ. א בעריכט איבער די טעטיגקייט פון פערגאנגענעם יאָהר גיט אָב ה׳ טערוועטניק און עס איז ווידער געוועהלט געוואָרען א פערוואלטונג.

פון שטאָדט - ראַט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער ערשטער זיצונג פון נייעם שטאָדט־ראט וואָס זאָל שוין די טעג צוזאמענגערופען ווערען זענען שוין אנגעשלאָסען געוואָרען אונטערהאנדלונגען צווישען פערשידענע פראקציעס. וואָס ווילען שאפען אין נייעם שטאָדט־ראט א שטענדיגע מעהרהייט.

די יודישע ראטמענער־גרופע וואָס וועט שפילען א דאנק איהר צאָהל א בעווייגענדע ראָלע אין שטאָדט־ראט בעקומט אָפערטען פון פערשידענע זייטען. ביז יעצט אָבער האָבען די אונטערהאנדלונגען נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט.

מיר בעמערקען, אז דער יודישער ראטמענער־קלוב האָט אויסגעזוכט אויף 2 יודישע לאַווניקעס.

פון געריכט.

פאָריגען פרייטאג איז פאָרגעקומען אין היגען קרייז־געריכט די אפעלאציע פון די ה״ה ישעיה פאָנאנסקי, ליפא קאָמינער און אברהם מאנצארז, וועלכע זענען דורך דעם פרידענס־געריכט פעמשפט געוואָרען צו 14 טעג ארעסט פאר שטערען א רעפזוראט וואס איז זיינער צייט איינגעאָרדענט געוואָרען דורך די פריידענקער, אין לאָקאל איז האנדווערקער־פעראיין און איז געוועזען ערלויבט פון דער מאכט. דאָס געריכט האָט בעשטעטיגט דעם אורטייל אויף ה׳ ישעיה פאָנאנסקי און די איבריגע צוויי פרייגעשפּראָכען.

א ציוניסטישע אקאדעמיע

צוליב דעם 10 יעהריגען יובילעאום פון דער באלפור דעקלאראציע איז דינסטאג אינענד פאָרגעקומען אין לאָקאל פון האנדווערקער־פעראיין אן אקאדעמיע.

די רעדנער האָבען ארומגערעדט די בעדייטונג פון דער באלפור־דעקלאראציע און אויפגעפאָדערט די פערזאמעלטע צו א פערשטארקטע ציוניסטישע טעטיגקייט. מיט׳ן געזאנג פון „התקוה" איז די אקאדעמיע געשלאָסען געוואָרען.

קינאָ „טשארי"

נאָך א גרינדליכען רעמאָנט אינם קינאָ טשארי גרייט די דירעקציע צו צום יעצטיגען סעזאָן א גאנצע רייהע שלאגער׳ס צווישען וועלכע עס וועט דעמאָנסטרירט ווערען: „די אונשולדיגע פערברעכערינס", „דער רוף פון ים (א אינלענדישער פילם מיט׳ן אנטייל פונם גאנצען פוילישען פלאָט) „6 וו כען צווישען אפאשע" א. ז. וו.

גלייכצייטיג ערקלערט די דירעקציע, אז די קלאגען וועגען איבערגעגנ דעם קינאָ אָדער צינעהמען א שו זענען דורכאויס פאלש.

קינאָ „פאלאס"

צום ווינטער סעזאָן האָט זיך די רעקציע פונ׳ם קינאָ „פאלאס" פערזעהען מיט די שענסטע בילדער „דער קעניג פון די קעניגען" אנטייל פונם בעריהמטען ארטיסט קרויס. „סזעגאל", מיט פאול ווע „פייער" און א ציקל פון שאפ נגו מאוריצי דע קאָברין א. ז. וו.

איבער׳ן פראָגראם טרעט אוי סצענע אויף טעגלעך׳ס פון „מאַ געניעס אין די פראָגראמען.

פון די רעדאקציע.

מיר מעלדען, אז אונזער רע אין קיעלץ איז איבערגעטראָגעווען אויף שיענקעוויטשא גאָס (וויגאנסקי׳ס הויז אין טויער רעכטס). אינטערעסאנטען וו געעפענט יעדען טאָג פון 7 — און זונטאג פון 1 — 11 ; 7 — 4 אווענד. אלע אָרג פעראיינען, קינאָס, טעאט אנדערע ווערען געבעטען טיילונגען, איינלאדונגען, מען אין אנד. אריינצולעגען קעסטעל וואָס הענגט ג גאנג.

Niech mi Pan wierzy,

Jeszcze ojciec mój był gorącym zwolennikiem mydła JELEŃ-SCHICHT i stale je używał. Jest ono bowiem wyrabiane z najlepszych surowców, wydajne w użyciu i przez to tanie.

Przy małym trudzie bielizna staje się śnieżno-białą. Niech Pan zatem żąda jedynie MYDŁA JELEŃ-SCHICHT.

Proszę wystrzegać się falsyfikatów i zwracać uwagę na markę

Mydło Jeleń Schicht

צו דער פערלאָבונג פון פרל׳
רעגינא ראטשימאָר׳ע
מיט ה׳ משה האַכמאַן
ווינשען מיר די עלטערען פיעל נחת
און דעם פערלאָבטען פאָר׳ל גליק און
אייביגע צופרידענהייט.
פאמיליע בערקמאַן.

חביבתנו ר ב ק ה
לבואך בברית אירושין
את בחירת לבך מ ש ה
ברכות לבביות
צבי ופייגה.

Z intencji zaręczyn
kuzynki mojej
HINDLI KONERÓWNY
z p.
JAKÓBEM KORMANEM
serdeczne życzenia składa
KIELCE. SZ. ZOMER.

תקון טעות.

אין די גראטולאציע פון רחל היכמן ואברהם פרומניצקי וואָס איז געווען געדרוקט אין פאָריגען נומער איז על פי טעות אָבגעדרוקט געוואָרען „רמת“ אנשטאָט „רבת“.

MAJERA (MIETKA) HANCBERGA wzywam do natychmiastowego uiszczenia 5 zł. przywłaszczonych w nieuczciwy sposób i jako satysfakcję za obrazę słowną do wpłacenia na K. K. L. 20 zł. w terminie tygodniowym. W przeciwnym razie wystąpię z memi żądaniami na drogę sądową.

Rubin Rotsztajn.

קאנקורס

די געזעלשאַפט „דער יודישער בירגער פעראיין“ אין ראדאָם מאכט בעקאנט, אז ס׳איז וואקאַנט

א פאסטען

איף א סעקרעטאר

און א אינקאסענט

אָפערטען דארפען די פעראינטערעסירטע פערזאָנען אריינטראָגען אין פערלויף פון 8 טעג אָנווייזענדיג דערביי זייערע קוואַליפיקאַצ׳עס.

די פערוואלטונג.

WYSTAWA ZASTOSOWAŃ ENERGJI ELEKTRYCZNEJ

odbędzie się w Radomiu W GMACHU TEATRU „ROZMAITOŚCI"

w czasie od 3 do 14 LISTOPADA 1927

z udziałem największych fabryk zagranicznych i krajowych.

Wystawa otwarta będzie codziennie od godz. 10 rano do 10 wieczorem.

Wstęp 1 zł. (p. p. wojskowi i młodzież 50 groszy).

Restauracja i Bar elektryczny — wiecz. dancingi.

וואָרנונג.

אזוי ווי עס איז דאָ אין אונזער פאמיליע אזעלכע וואָס שרייבען אונטער אונזערע נעמען מלך ראַפאפאָרט אָדער ישראל פיינגאלד און נאָכהער קען ארויסקומען גרויסע מיספערשטענדענישען, אלזאָ וואָרענען מיר דאָס מען זאָל ניט נעמען די וועקסלען, וואָס מען זעהט ניט אונז זעלבסט אונטערשרייבען.

מיט אכטונג ראַפאפאָרט, פיינגאָלד.

Kino „ODEON" — w Radomiu. —

פון מאָנטאָג דעם 31 פאזדערניק ווערט דעמאָנסטרירט דאָס בילד

NOC Poślubną

מיט׳ן אנטייל פון די בעסטע ארט.

אין דער הויפט-ראָל Lili Damita

Kino „CZARY" w Radomiu.

פון מאָנטאָג דעם 31.טען פאזדערניק ה. ח.
דאָס הערליכע בילד א. נ.

SYN SZEIKA

מיט׳ן אנטהייל פון געוועזענעם בעסטען ארטיסט
RUDOLF VALENTINO

Kino „CORSO" w Radomiu.

פון דאָנערשטאָג דעם 3 ביז זונטאג
דעם 6 ליסטאָפּאַד ה. י.

W SZPONACH
Drapieżnego SĘPA
דראמאט אין 10 אקטען.
אין די הויפט-ראָלען
JUNE MARLOWE
i JOHN HARRON

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.